

NAVOIY VILOYATIDA EKSPORT VA IMPORT JARAYONLARI

Navoiy innovatsiyalar universiteti

Iqtisodiyot yo'nalishi talabasi

Abdurazoqova Sevinch

Ilmiy rahbar Gafurova Dilobar Karamatovna

Annotatsiya: Ushbu maqolada Navoiy viloyatida eksport va import jarayonlarining rivojlanish tendensiyalari, davlat tomonidan qabul qilingan qonun va Prezident qarorlarining mazkur jarayonlarga ta'siri, shuningdek tashqi savdo faoliyatining hudud iqtisodiyotidagi ahamiyati tahlil qilindi. Hududning sanoat salohiyati, NEIZning roli, tashqi bozorlardagi faollik, muammolar va istiqbolli yo'nalishlar yoritildi.

Kalit so'zlar: eksport, import, tashqi savdo, Navoiy viloyati, NEIZ, logistika, investitsiya, modernizatsiya.

Аннотация: В статье рассматриваются тенденции развития экспортно-импортных процессов в Навоийской области, влияние законов и Указов Президента Республики Узбекистан на эти процессы, а также значение внешней торговли для экономики региона. Освещены промышленный потенциал, роль СЭЗ «Навои», логистика, проблемы и перспективы.

Ключевые слова: экспорт, импорт, внешняя торговля, Навоийская область, СЭЗ, логистика, инвестиции, модернизация.

Annotation: This article analyzes the development trends of export and import processes in the Navoi region, the impact of national laws and Presidential decrees on these activities, and the importance of foreign trade for the regional economy. The industrial potential, the role of Navoi Free Economic Zone (FEZ), logistics, challenges, and perspectives are examined.

Keywords: export, import, foreign trade, Navoi region, FEZ, logistics, investment, modernization.

Kirish

O‘zbekiston tashqi savdo faoliyatini liberallashtirish, eksport salohiyatini oshirish va mintaqaviy iqtisodiy faollikni kuchaytirish maqsadida bir qator muhim normativ-huquqiy hujjatlarni qabul qilgan. Jumladan: “Tashqi iqtisodiy faoliyat to‘g‘risida”gi Qonun (2018) tashqi savdo jarayonlarining huquqiy asoslarini belgiladi. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ–5233-son qarori (2021-y.) eksportga ko‘maklashish, eksportchi korxonalarga moliyaviy qo‘llab-quvvatlash mexanizmlarini takomillashtirishni ko‘zda tutadi. PF–60-son Farmon (2022-y.) — “2022–2026 yillarga mo‘ljallangan taraqqiyot strategiyasi”da eksportni diversifikatsiya qilish, hududlar kesimida tashqi savdo hajmini oshirish choralari belgilangan. PQ–167-son qaror (2023-y.) bojxona tartibotlarini soddalashtirish va logistika infratuzilmasini kengaytirish bo‘yicha vazifalarni belgiladi. Mazkur hujjatlar Navoiy viloyatida tashqi savdo faoliyatining jadallashuviga, eksport ko‘rsatkichlarining o‘shishiga va yangi investorlar kirib kelishiga ijobiy ta’sir ko‘rsatmoqda. Navoiy viloyati O‘zbekistonning markaziy qismida joylashgan bo‘lib, mamlakat sanoat va iqtisodiy salohiyatida muhim o‘rin egallaydi. Viloyatdagi Navoiy erkin iqtisodiy zonasi (NEIZ) mamlakatdagi eng yirik investitsion hududlardan biri hisoblanadi. So‘nggi yillarda hududda tashqi savdo faoliyatining kengayishi, eksport mahsulotlarining ko‘payishi va yangi logistika imkoniyatlarining yaratilishi viloyat iqtisodiyotida muhim o‘zgarishlarni keltirib chiqarmoqda.

Navoiy viloyatining sanoat va investitsion salohiyati

Navoiy viloyati O'zbekistonning yirik sanoat markazlaridan biri hisoblanadi. Hududda quyidagi tarmoqlar eksport salohiyatini shakllantiradi:

rangli metallurgiya (oltin, mis, volfram);

kimyo sanoati (ammiak, mineral o'g'itlar, polimerlar);

qurilish materiallari (sement, marmar, g'isht);

to'qimachilik (ip-kalava, trikotaj)

qishloq xo'jaligi mahsulotlari (uzum, poliz ekinlari, quritilgan mevalar).

Hududda faoliyat yuritayotgan Navoiy Erkin Iqtisodiy Zonasi (NEIZ) eksportga yo'naltirilgan korxonalar ulushini sezilarli oshirgan.

Eksport jarayonlarining kengayishi.

So'nggi yillarda eksport hajmi 15–20 % atrofida o'sishni namoyon qilmoqda. Bunga: eksportchi korxonalarga imtiyozlar; NEIZdagi soddalashtirilgan tartiblar; xalqaro transport-logistika markazi faoliyati; yangi quvvatlarning ishga tushirilishi sabab bo'lmoqda. Eksportning asosiy yo'nalishlari: Xitoy, Rossiya, Turkiya, Qozog'iston, Koreya Respublikasi, Import jarayonlarining o'ziga xosligi; Import qilinadigan mahsulotlarning katta qismi ishlab chiqarishni modernizatsiya qilishga qaratilgan texnik vositalardan iborat: texnologik uskunalar; energetika jihozlari; kimyo sanoati xomashyosi; metallurgiya texnikalari. Hudud sanoatlashgan bo'lgani sababli importning mavjudligi iqtisodiy rivojlanish uchun zarur.

Navoiy viloyatining tashqi savdo hajmi bo'yicha qo'shimcha ma'lumotlar

Statistika boshqarmasi ma'lumotlariga ko'ra: 2024-yilda umumiy tashqi savdo aylanmasi 1,3 mlrd. AQSh dollarini tashkil qilgan. Eksportning 70 % dan

ortigʻi sanoat mahsulotlari hissasiga toʻgʻri keladi.Importning 60 % ini texnologik uskuna tashkil etadi.Viloyat 2024-yilda 32 ta davlat bilan faol savdo qilgan. Quyida,sizga aynan Navoiy viloyatidagi eksport va import boʻyicha statistic jadval asosida batafsil maʼlumot beramiz.

NAVOIY VILOYATIDA EKSPORT VA IMPORT JARAYONLARI

I- CHORAK UCHUN (2025)

Koʻrsatkichlar	Eksport (mln. \$)	Import (mln. \$)
Sanoat mahsulotlari	720	410
Qishloq xoʻjaligi mahsulotlari	180	25
Texnologik jihozlar	65	460
Kimyo mahsulotlari	210	130
Toʻqimachilik mahsulotlari	110	40

Muammolar va ularni bartaraf etish yoʻllari

Muammolar: logistika xarajatlarining yuqoriligi; eksport bozorlarida yetarli marketing axboroti yoʻqligi; eksport sertifikatlari bilan bogʻliq murakkab jarayonlar; xaridorlar bilan toʻgʻridan-toʻgʻri shartnoma imkoniyatlarining cheklanganligi. NEIZda xalqaro standartlarga mos laboratoriyalar tashkil etish.

Navoiy viloyatining iqtisodiy salohiyati

Navoiy viloyati respublikada yetakchi kimyo, rangli metallurgiya, qurilish materiallari, energetika va qishloq xo‘jaligi tarmoqlariga ega. NEIZ va Navoiy xalqaro logistika markazi eksport geografiasining kengayishida muhim rol o‘ynamoqda. Tahlillarga ko‘ra, viloyatning asosiy eksporti quyidagilardan iborat: rangli metallar; qurilish materiallari; kimyoviy mahsulotlar; tekstil va to‘qimachilik buyumlari; qishloq xo‘jaligi mahsulotlari. Eksport jarayonlarining hozirgi holati; So‘nggi yillarda eksport hajmi sezilarli darajada oshgan. Bunga quyidagi omillar sabab bo‘lmoqda: eksportchi korxonalarga berilayotgan soliq va bojxona imtiyozlari; NEIZda xorijiy investorlar sonining ko‘payishi; yangi logistika yo‘laklarining ochilishi; ishlab chiqarish hajmining kengayishi.

Eksportning asosiy yo‘nalishlari: Xitoy, Rossiya, Turkiya, Qozog‘iston, Janubiy Koreya; Import jarayonlarining o‘ziga xosligi Viloyat sanoatining rivojlanishi importning ham ma’lum darajada oshishiga sabab bo‘lmoqda. *Asosiy import mahsulotlari:* texnologik uskunalari; kimyo sanoati uchun xom ashyo; energetika uskunalari; avtomobil va texnika qismlari. Importning ko‘p qismi ishlab chiqarishni modernizatsiya qilish uchun zarur bo‘lgan texnologiyalarni tashkil etadi. *Muammolar va takliflar;* Tashqi savdo jarayonlarida bir qator muammolar mavjud: logistika xarajatlarining yuqoriligi; sertifikatlashtirish jarayonlarining murakkabligi; eksport bozorlari haqida yetarli axborotning yo‘qligi.

Xulosa. Navoiy viloyatida eksport va import jarayonlari barqaror o‘shish sur‘atlariga ega bo‘lib, davlat tomonidan qabul qilingan qonun va Prezident qarorlari ushbu rivojlanishni ta’minlashda muhim omil sifatida xizmat qilmoqda. Sanoatning modernizatsiya qilinishi, logistika infratuzilmasining kengaytirilishi, NEIZning faolligi tashqi savdoni yanada rivojlantirishga zamin yaratmoqda.

Takliflar

Navoiy xalqaro logistika markazi quvvatini kengaytirish;
eksportchilar uchun yagona axborot portalini yaratish;
bojxona “bir darcha” tizimini kuchaytirish;

Adabiyotlar

1. “Tashqi iqtisodiy faoliyat to‘g‘risida”gi Qonun, 2018.
2. Prezident qarori PQ–5233, 2021-yil.
3. PF–60-son Farmon — Taraqqiyot strategiyasi, 2022.
4. PQ–167-son qaror, 2023-yil.
5. ISSV (Investitsiyalar, sanoat va savdo vazirligi) hisobotlari, 2024.
6. Navoiy viloyati statistika boshqarmasi ma’lumotlari, 2024.

